

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ІНСТИТУТУ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЇХ ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Необхідною ознакою демократичної, соціальної і правової держави є здійснення судової конституційної юрисдикції, соціальне призначення якої полягає в гарантуванні верховенства права і Конституції, захисті прав і свобод людини, вирішенні певних юридичних конфліктів. Особливе місце у процесі захисту прав і свобод людини й громадянина органом конституційної юрисдикції займає інститут конституційної скарги, який запроваджено в Україні за активної підтримки Європейської комісії за демократію через право. Дослідження різних аспектів регламентації та функціонування інституту конституційної скарги в Україні є актуальним напрямом сучасної науки конституційного права.

Інститут конституційної скарги може бути охарактеризований через його структуру, тобто елементи, групи норм, які цей інститут містить. За своїм змістом структура інституту конституційної скарги являє собою сукупність взаємопов'язаних, взаємозумовлених правових норм, які покликані забезпечити ефективне функціонування даного інституту та забезпечити захист прав та свобод людини і громадянина органом конституційного правосуддя.

Ключовими структурними елементами інституту конституційної скарги в Україні виступають матеріальні та процесуальні норми, що регулюють питання щодо: суб'єкта права на подання конституційної скарги; предмета конституційної скарги; підстави та умов прийнятності конституційної скарги; процедури провадження за конституційною скаргою. Означені елементи інституту конституційної скарги частково мають своє конституційне закріплення та найближчим часом потребують деталізованої законодавчої регламентації.

Популяризуючи даний правозахисний інститут Європейська Комісія за демократію через право (Венеціанська комісія) підкреслює такі його ознаки: конституційна скарга застосовується у випадку порушення основних прав і свобод людини; скарга є додатковим засобом правового захисту і може бути подана після вичерпання основних засобів захисту; предметом оскарження може бути закон, акт органу управління, судові рішення, а також бездіяльність органів влади; скарга може бути подана будь-якою особою, яка вважає себе потерпілою в результаті порушення її основних прав і свобод [1].

Конституційне закріплення права людини і громадянина на конституційну скаргу Законом України «Про внесення змін до Конституції України» (щодо правосуддя) від 02.06.2016 р. [2] актуалізувало ряд дискусійних питань щодо законодавчої регламентації механізму реалізації даного права.

Зауважимо, що ч. 3 ст. 55 Конституції України гарантує кожному право на звернення до Конституційного Суду України з конституційною скаргою з підстав, установлених Конституцією, та у порядку, визначеному законом.

Предметом конституційної скарги, згідно ст. 151–1 Основного Закону може бути лише закон України, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі [3].

На рівні вітчизняного наукового простору дискусійними є питання про доцільність наділення цим правом юридичних осіб та об'єднань громадян. Так, згідно із законодавством Австрії, Німеччини, Іспанії, Польщі, Швейцарії, Словаччини, Грузії конституційні скарги можуть подавати також і юридичні особи [4, с. 248].

У проекті Закону «Про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» (щодо реалізації конституційного права громадян на конституційну скаргу) № 6426 від 04.05.2017 р., що внесений групою народних депутатів України робиться спроба деталізувати суб'єктів даного права. Так, ст. 43–2 Проекту називає суб'єктами права на конституційну скаргу фізичних осіб, юридичних осіб приватного права, органи місцевого самоврядування, які вважають, що застосований в остаточному судовому рішенні у їх справі закон України чи його окремі положення не відповідають Конституції України [5]. Проте, на нашу думку, це не є виправданим, оскільки це право належить в першу чергу до конституційних прав та свобод людини і громадянина, тобто фізичної особи. Крім того, як вказують окремі автори, юридичні особи та об'єднання громадян складаються з окремих членів, які є фізичними особами. А останні у свою чергу вже матимуть право на конституційну скаргу, тому слід уникнути такого дублювання.

Гостро дискусійним є питання щодо предмета конституційної скарги, тобто коло юридичних актів, конституційність яких оскаржується.

Конституція України чітко визначила, що предметом конституційної скарги особи може бути лише закон України, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі. Оскарження конституційності законів у порядку конституційної скарги є найбільш поширеним і передбачено законодавством більшості країн. Але в українських реаліях такий обмежений підхід не здатен суттєво покращити стан захисту прав та свобод людини і громадянина.

Таким чином, різноаспектність змісту інституту конституційної скарги, а також тривалий досвід його застосування у зарубіжних країнах обумовлюють необхідність подальшої розробки та вироблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо механізму функціонування інституту конституційної скарги в Україні.

На нашу думку, вітчизняний інститут конституційної скарги має закріплювати такі особливості структурних елементів:

– суб'єктами конституційного права людини і громадянина на конституційну скаргу мають бути виключно фізичні особи (громадяни України, іноземці та особи без громадянства), що є цілком достатнім для уникнення дублювання проваджень з одних і тих же питань;

– обмеження предмета конституційної скарги виключно законами України не відповідає потребам та реаліям українського суспільства у частині гарантування прав та свобод людини і громадянина та з часом має бути розширено до системи нормативних актів органів державної влади;

– доцільним видається окреслення умови прийнятності конституційної скарги порушенням саме конституційних прав і свобод скаржника в результаті застосування нормативного акта, конституційність якого оскаржується;

– при розробці комплексного механізму функціонування інституту конституційної скарги взагалі, та процедури провадження за конституційною скаргою зокрема особливу увагу варто приділити питанням ефективності розгляду справ в розумні строки при уникненні надмірного перевантаження органу конституційної юрисдикції.

Література

1. Европейская Комиссия за демократию через право (Венецианская комиссия): Исследование о прямом доступе к конституционному правосудию [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD\(2010\)039rev-rus.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD(2010)039rev-rus.pdf)

2. Про внесення змін до Конституції України» (щодо правосуддя) : Проект Закону України від 25.11.2015 р. № 3524. В ред. від 26.01.2016 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57209.

3. Конституція України від 28.06.1996 р.; в ред. від 30.09.2016 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – №10. – Ст.68.

4. Головін А. Окремі питання, пов'язані з запровадженням інституту конституційної скарги у вітчизняному законодавстві / А. Головін // Право України. – 2013. – № 1/2. – С. 244–268.

5. Проект Закону України про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» (щодо реалізації конституційного права громадян на конституційну скаргу) № 6426 від 04.05.2017 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61752

*Попазова Н.С. студентка (Запоріжжя, Україна)
Наук.кер.: Максакова Р.М., д.ю.н., проф. (Запоріжжя, Україна)*

ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА СВОБОДИ ПЕРЕСУВАННЯ ТА ВІЛЬНИЙ ВИБІР МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ЗА КОНСТИТУЦІЄЮ УКРАЇНИ ТА КОНСТИТУЦІЯМИ КРАЇН ЄС

Система правових гарантій реалізації свободи пересування становить розгалужена структура нормативно–правових та організаційно–правових гарантій. Систему нормативно–правових гарантій реалізації свободи пересування та обмеження цих гарантій становлять юридично визначені положення, процесуальні норми, обов'язки і юридична відповідальність. Міжнародні гарантії свободи пересування поділяються на нормативно–правові та організаційно–правові. До системи організаційно–правових гарантій

